

Sammlaren

Tidskrift för
svensk litteraturvetenskaplig forskning
Årgång 98 1977

Svenska Litteratursällskapet

Distribution: Almqvist & Wiksell International, Stockholm

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Peter Hallberg

Lund: Staffan Björck, Carl Fehrman

Stockholm: Örjan Lindberger, Inge Jonsson

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Gunnar Brandell, Thure Stenström

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Humanistiskt-Samhällsvetenskapligt Centrum, Box 513, 751 20 Uppsala

UTGIVEN MED UNDERSTÖD AV

HUMANISTISK-SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FORSKNINGSRÅDET

Almqvist & Wiksell, Uppsala 1978

Recensioner av doktors- avhandlingar

H. W. Fawkner: *Animation and Reification in Dickens's Vision of the Life-Denying Society*. Studia Anglistica Upsaliensia nr 31. Uppsala 1977.

När den tidiga 1900-talskritiken i Henry James' efterföljd började ställa sina kräsna krav på romanens struktur och psykologiska hållbarhet, hörde Dickens till de författare som för någon tid fick finna sig i att bli behandlade med envis nedlåtenhet. Karakteristiskt för dåläget är att den pontifikale F. R. Leavis satte honom på plats i *The Great Tradition*.

En omsvängning hade då redan inträtt i och med Edmund Wilsons lofvärda essay i *The Wound and the Bow* av 1941: Wilson tog fasta på Dickens' komplexitet och såg hans symbolskapande förmåga i de senare romanerna. Den kritiska upprättelsen har sedan dess ibland gått så långt i allvarstygnt nit att man undrar om Dickens inte kunde ha slagit mynt av fenomenet i någon romanepisod, om han fått uppleva det.

H. W. Fawkner är kanske inte helt fri från tendensen i sin på flera sätt synnerligen förtjänstfulla Uppsalaavhandling: som framgår av dess titel rör sig undersökningen om Dickens' avslöjande av negativa sidor av samhället och om två återkommande retoriska grepp som han använde för ändamålet: döda ting framställs med mänskliga egenskaper, människor ses som föremål. Greppen är uppenbara för varje läsare och har länge varit observerade av kritiken, men Fawkner har verkligen gjort en systematisk bearbetning av dem, på kors och tvärs och med oförneklig blick för Dickens' variationsförmåga och subtilitet. Hans behärskning av det rika materialet är uppenbar.

Om man efter hand blir något reserverad inför undersökningen är det främst av två skäl. Fawkner har knappast lyckats undgå monotoni i uttrycken för sin analys, och han för därvidlag en ojämn kamp mot de talrika och stimulerande romancitaten. Allvarligare är emellertid, att fastän han i sitt inledningskapitel visar sig i princip medveten om sitt perspektivs begränsning, tycks han efter hand glömma bort denna risk. Dickens kommer alltför ensidigt att framstå som en människa och författare dominerad av ulusten inför det livsförnekande samhället. Det är visserligen alldeles tydligt att hans svartsyn fördjupades och att han tidvis kom

att hata det älskade London. Men som människa fortfor han ju också att präglas av en kolossal livsaptit, och som författare hade han – liksom Shakespeare – alltid ett generöst mått av motviker mot det han tyckte illa om och såg mörkt på i tillvaron. Dessutom är det ju så att de i avhandlingen behandlade berättargreppen också användes för att visa fram i och för sig tämligen oskyldig fjollighet, självpupptagenhet och uppblåsthet.

Ensidigheten i Fawknerns perspektiv kommer på ett betecknande sätt fram i hans behandling av Dickens' aldrig fullbordade sista roman, *The Mystery of Edwin Drood*. I den vill Fawkner se »a final vision of the world» (s. 146), redan det en tvivelaktig iakttagelse om någonting oavslutat. Han har tydligen känt ett behov av att peka på en slutlig utveckling hos Dickens i riktning tillbaka mot den syn på världen som »a meaningful whole» (s. 154), som han finner i några av de tidiga romanerna. Han ser denna harmoniska syn avspeglad just i Dickens' sätt att använda animerings- och reifikationstekniken i *Edwin Drood* – och bortser därvid helt från den ohyggliga stämning som romanen rymmer, bland annat genom en av huvudpersonerna, Jasper. Gott och ont, ljus och mörkt blandas i själva verket här lika tydligt som i den närmast föregående romanen, *Our Mutual Friend* och i de flesta som föregått den. Det är för övrigt missriktat nit att hänvisa bakåt till de första romanernas harmoni, när *Oliver Twist* är en av dem.

Trots sådana uppenbara svagheter i framställningen skall det dock sägas att Fawkner presterat en väldokumenterad, välgenomförd och mycket kunnig Dickensstudie.

Erik Frykman

Magnus Röhl: *Le Roman russe de Eugène-Melchior de Vogüé. Etude préliminaire*. Almqvist & Wiksell International. Sthlm 1976.

Den av Vogüé 1886 utgivna *Le Roman russe* bygger på tidigare publicerade essäer. Den franske diplomaten och skriftställaren vill här utan vetenskapliga ambitioner presentera den ryska litteraturen för en fransk publik. Efter en tillbakablick på det äldre litterära skedet koncentrerar han sin framställning kring 1800-talets stora författare,